DISKORS MILL-ONOREVOLI ANĠLU FARRUGIA, SPEAKER TAL-KAMRA TAD-DEPUTATI, FL-OKKAŻJONI TAS-*SETTE GIUGNO* – IL-ĠIMGĦA, 5 TA' ĠUNJU 2015

Prim Ministru,
Kap tal-Oppożizzjoni,
Presidenti Emeriti,
Speakers Emeriti,
Onorevoli Membri,
Membri Anzjani,
Eċċellenzi,
Mistiedna distinti.

Kull sena jkollna appuntament hawnhekk biex niċċelebraw Jum is-*Sette Giugno* li bla dubju jibqa' dejjem jum speċjali marbut ma' ġrajja ta' importanza kbira. Huwa appuntament marbut żgur mad-demokrazija parlamentari. Huwa jum li jfakkar li fl-1919, proprju fil-ġurnata tas-7 ta' Ġunju, il-poplu Malti u Għawdxi, b'vuċi waħda u f'għaqda nazzjonali, mexa biex wassal il-ġlieda għad-drittijiet tiegħu bħala nazzjon Malti.

Din ir-rabta bejn l-avvenimenti li jfakkarna fihom dan il-monument u l-istorja tal-Parlament Malti ġġibni għall-ewwel punt li xtaqt nagħmel f'dan id-diskors. Hawnhekk nagħmel referenza għal talba li saritli fit-18 ta' Marzu ta' din is-sena mill-Kumitat Festi Nazzjonali dwar kif taħsibha s-Sedja fuq il-proposta li dan il-monument, xogħol l-iskultur Anton Agius, ma jibqax imwarrab f'dan il-ġnien fejn kien ġie rilokat b'mod temporanju. Ngħid mill-ewwel li naqbel ma' din il-proposta u jien tal-fehma li għandu jiġi mqiegħed fil-viċinanza immedjata tal-bini tal-Parlament. B'hekk ir-rabta intrinsika bejn dak li jirrappreżenta dan il-monument, li qed nikkommemoraw illum, u l-Parlament Malti tkun riflessa wkoll b'mod fiżiku u fid-deher.

Huwa dejjem interessanti li wieħed jistudja b'mod iktar profond x'ġara eżattament dak iż-żmien u għalhekk irrid naqsam magħkom xi fatti interessanti ġodda li rnexxieli nsib bil-għajnuna ta' diversi riċerki li għamilt u li għamlu kittieba oħrajn li kitbu fuq din il-ġrajja. Nixtieq naqsam magħkom ukoll siltiet minn minjiera ta' dokumenti li ltqajt magħhom ta' investigazzjonijiet li ġew ordnati jsiru wara l-irvellijiet tas-7 ta' Ġunju. Qed ngħid dan għaliex minn dak li se ngħid joħroġ ċar kemm huwa importanti li aħna nibqgħu naħdmu mingħajr biża' li nżidu t-trasparenza fl-operat tagħna.

Nibda billi nsemmi l-ewwel inkjesta li ġiet ordnata, li kienet dik mill-Qorti Militari Ingliża, li minnha jidher li l-awtoritajiet mexxew investigazzjoni biex jipprovaw jiġġustifikaw l-għemil tagħhom; dan għaliex ġie rrapportat li allegatament l-ewwel tiri ġew sparati mill-Maltin fuq is-suldati. Fil-fatt, il-kummissjoni li stħarrġet x'ġara dakinhar, fir-rapport tal-inkjesta tagħha tgħid hekk:

"That shots have been fired [by the Maltese] is borne out by the evidence of Major General Hunter Blair, Colonel Saville, one soldier and by two civilian gentlemen."

Din hija evidenza li mill-bidu nett kienet inkjesta dubjuża, tant li ntbagħtet ittra anonima lill-istess gvern fis-16 ta' Settembru 1919, fejn l-awtur tagħha akkuża lil Hunter Blair li kien qed jivvinta gidba. Mill-bidu kien jidher ċar li kien hemm reżistenza għal din l-inkjesta militari. Fil-fatt, għalkemm il-gazzetti kollha dak iż-żmien kellhom ħalqhom magħluq biċ-ċensura – għaliex kulħadd kien jibża' – kien hemm għaqda ta' politiċi – magħrufa aħjar bħala *Comitato Patriottico* – li dejjem irreżistew li jikkoperaw mal-Gvern Kolonjali u li dejjem emmnu li t-tmexxija ta' pajjiżna kellha tkun f'idejn il-Maltin. Dawn kienu jsostnu – u bir-raġun – li għandha ssir inkjesta oħra, inkjesta pubblika, inkjesta li toħroġ il-verità kollha ta' dak li ġara u mhux għaliex ġara hekk.

Fil-fatt il-Gvernatur il-ġdid Lord Plumer, li ħa s-setgħa fl-10 ta' Ġunju 1919, ried inaqqas kemm jista' l-oppożizzjoni tal-kunsilliera, u allura ħatar kummissjoni biex tistħarreġ mill-ġdid l-inċidenti, imma dan għamlu mingħajr ma kkonsulta lill-istess membri tal-Kunsill tal-Gvern. Dan kien żball ieħor u l-kunsilliera eletti urew l-oppożizzjoni tagħhom għal dan għaliex kien jidher ċar li ma kienx hemm trasparenza u li kollox kien qed isir għal skop wieħed. Hawnhekk interessanti ninnotaw li l-Avukat tal-Kuruna, Sir Mikelanġ Refalo, dak iż-żmien membru fil-Kunsill tal-Gvern, kien qed jgħid li l-inċidenti li nqalgħu fl-irvellijiet kienu minħabba tixwix tal-politiċi. Hekk kellu jgħid. Insibu wkoll li fix-xena politika ta' dak iż-żmien in-Nazzjonalisti kienu akkużaw lill-Imħallef Alfred Parnis, li kien qed imexxi l-kummissjoni maħtura mill-Gvernatur Plumer, li kien qed jaspira għall-Presidenza tal-Qorti tal-Appell u li għalhekk kellu jaċċetta u joqgħod għall-istruzzjonijiet tal-Gvernatur. Ġie nnutat ukoll li wieħed mill-membri tal-kummissjoni, il-Maġistrat Luigi Camilleri, laħaq imħallef xahar wara l-istess ħatra tiegħu f'din il-kummissjoni.

Il-verità hi li kien hemm diversi raġunijiet għaliex kien hemm l-irvellijiet, fosthom il-prezz tal-ħobż li kien għola bi tliet darbiet fi żmien qasir, u l-għoli fil-prezz tal-patata – li ddaħħlet f'Malta mill-Ingliżi u li fl-1919 kienet tifforma parti mid-dieta tal-poplu – tant li kienet titqies bħala t-tieni ħobża għall-Maltin. Minbarra l-għoli fil-prezz tal-ikel, kien hemm raġunijiet oħrajn li setgħu wasslu biex is-sitwazzjoni eskalat, bħas-sensji lill-ħaddiema. Fil-fatt, kienu qed jingħataw ħafna sensji lill-ħaddiema tat-Tarzna u meta f'April tal-1919 l-Imperial Government Workers Union talbet laqgħa mal-Gvernatur Methuen, insibu li fit-22 ta' April 1919 l-istess Gvernatur kiteb lill-Gvern Kolonjali biex jitwaqqfu s-sensji mit-Tarzna. Fl-ittra tal-Gvernatur Methuen insibu hekk:

"I apprehend that if the general discharge of workmen from his Majesty's Dockyard is allowed to proceed while trade is still slack and emigration is beset by great difficulties, it might result in aggravating seriously an already difficult and anxious position. ...

It does not seem unfair to urge that every effort should be made to avoid cessation of work when cessation entails, as it now must, destitution to many."

Jibqa' l-fatt li minkejja li uffiċjalment – biex ngħid hekk – kien hemm dawn iż-żewġ rakkonti ta' x'ġara waqt l-irvellijiet, il-poplu Malti aktar ingħaqad u baqa' hekk magħqud sal-ewwel snin wara l-irvellijiet. L-Aġent Gvernatur Hunter Blair kien ħass li r-rewwixti donnhom saru bi pjan deliberat minn moviment antigovernattiv u anti-Ingliż. Saħansitra l-Kummissjoni tal-Inkjesta Militari bdiet tipponta subgħajha lejn Nerik Mizzi bħala l-promotur tal-propaganda u l-attivitajiet kontra l-Ingliżi. Dak kien iż-żmien meta Nerik Mizzi kien qed jiġi deskritt fl-istess inkjesta – u nikkwota – *"a man of abnormal views"* u ngħad ukoll li dawk li jaqblu miegħu kienu "*semi-imbeciles or hotheads".* Fil-frattemp insibu wkoll li filwaqt li l-*Unione Politica Maltese* – il-partit magħruf aħjar bħala "il-Partit ta' Panzavecchia" – kien qed jimxi id f'id mal-Gvernatur Plumer li donnu kien qed jiskarta milli jagħti l-verżjoni tiegħu fuq x'ġara fis-*Sette Giugno,* iż-żewġ partiti l-oħra, il-Partit Laburista permezz ta' Ġużè Orlando u l-Partit Nazzjonalista Demokratiku mmexxi minn Nerik Mizzi, kienu qed jaħdmu prattikament id f'id, it-tnejn jikkritikaw ir-rapporti taż-żewġ inkjesti.

Fil-fatt, Ġużè Orlando, dak iż-żmien kien qed jgħid illi l-inkjesti u r-rapporti uffiċjali qallbu l-ġrajjiet b'tali mod li rriduċewhom għal att baxx u ta' stmerrija. Min-naħa l-oħra, in-Nazzjonalisti sostnew li r-rapporti kienu mimlija "*sottile veleno anti-Maltese"* u "*servilismo italo falso".*

Il-verità hi li dawk li verament riedu progress politiku fost il-Maltin kienu l-Partit Laburista u l-Partit Nazzjonalista. Huwa veru wkoll li minkejja li kienu traġedja għall-pajjiż, l-irvellijiet tas-*Sette Giugno* u l-avvenimenti li seħħew b'konsegwenza tagħhom, wasslu għall-Kostituzzjoni tas-*Self-Government* tal-1921, jew kif nafuha aħjar bħala l-*Amery-Milner Constitution.*

Barra min hekk, meta wieħed iħares lejn x'kien għaddej f'dawk iż-żminijiet, jinnota wkoll li l-ġrajjiet li seħħew wara l-irvellijiet tas-7 ta' Ġunju 1919, bla dubju influwenzaw ħafna l-mod ta' kif il-poplu beda jħares lejn il-Gvernatur ġdid, Lord Plumer. Qiegħed nirreferi primarjament għall-mod kif il-Gvernatur Plumer indirizza mill-ewwel waħda mill-problemi li l-aktar kienet qiegħda tweġġa' lill-poplu Malti – l-għoli tal-prezz tal-ħobż – tant li l-prezz ta' ħobża ta' ratal, minn ħames soldi u nofs ġie sussegwentement imraħħas għal erba' soldi u nofs. Dan kien pass sinfikanti speċjalment għaliex il-Gvernatur ta' qablu, Lord Methuen, kien deher li tbiegħed sew mill-Maltin u kien litteralment maqtugħ minn kulħadd, tant li f'April 1919 kien talab huwa stess li jirriżenja minn Gvernatur. Rajna wkoll kif wara t-tluq tal-Gvernatur Methuen, ġie appuntat minfloku Major General Hunter Blair bħala Aġent Gvernatur, jiġifieri l-istess persuna li, biex ngħid hekk, immanipula l-inkjesta militari. Dan baqa' fil-kariga sakemm ftit wara ġie appuntat Lord Plumer bħala Gvernatur.

Irrid ngħid li Lord Plumer, li kien serva bħala Ġeneral fl-Ewwel Gwerra Dinjija, kellu personalità interessanti; kien bniedem diplomatiku, kellu kariżma u personalità li tiġbdek u kien irnexxielu joħloq djalogu bejnu u bejn il-politiċi. Fil-fatt jidher li l-istess personalità simpatika ta' Plumer kienet strumentali sabiex fl-1921 wasalna għall-kisba politika ta' gvern responsabbli – il-punt minn fejn aħna tlaqna lkoll. Dan joħroġ ċar minn dak li qal is-Sotto-

Segretarju tal-Kolonji Leo Amery, li kien inkarigat ifassal il-Kostituzzjoni ġdida tal-1921, meta fid-19 ta' Novembru 1919 fil-Parlament Ingliż ħabbar l-għoti ta' "*full responsible control of their purely local affairs*" lill-Maltin:

> *"It is upon the advice of Field-Marshal Lord Plumer, and with his complete concurrence, that His Majesty's Government are taking this step, and undoubtedly their confidence in his judgment both of the military and political aspects of the question has played a considerable part in influencing their decision."*

Hawnhekk issa nixtieq niġi għal ġrajjiet oħra li seħħew dak iż-żmien. Minbarra li jidher li l-inkjesti li saru ma ħarġux il-verità kollha dwar l-erba' persuni li nqatlu u l-għexieren li sfaw feruti, l-Ingliżi, biex jagħmlu l-punt tagħhom, riedu wkoll iwasslu l-messaġġ li l-vittmi kienu dejjem huma. Dan narawh fil-proċeduri li ġew istitwiti kontra numru ta' Maltin li tressqu l-Qorti u ntbagħtu l-ħabs wara r-rewwixta tas-*Sette Giugno* sempliċement għaliex waqt li kienu l-Belt fil-ħin tal-irvellijiet esprimew ruħhom u qalu xi kliem. Pereżempju, każ partikolari li sibt kien ta' ċertu Ċensu Arpa li meta ra wieħed mill-morini Ingliżi jispara fuq il-Maltin, ipprova jikkalma l-folla u biex ma jippanikjawx qalilhom dan il-kliem: "Dak kien tir fl-ajru." Fuq dan il-kliem ġie akkużat li kien qed iqanqal l-irvell u ntbagħat sena ħabs b'xogħol iebes. Każ ieħor huwa ta' persuna li ntbagħtet ħames snin ħabs b'xogħol iebes mill-Qorti Marzjali fit-23 ta' Settembru 1919. Dan kien ċertu Ċikku Debattista minn Ħal Qormi, kuċċier ta' 33 sena, li ngħata din is-sentenza talli kien biss preżenti u m'għamilx l-almu tiegħu biex iwaqqaf l-irvell. Minn dan joħroġ li l-awtoritajiet ma kinux qed ifittxu l-verità ta' kif ġraw l-affarijiet imma riedu jitfgħu l-ħtija ta' dak li ġara fuq l-istess poplu Malti. Hija xi ħaġa tal-mistħija li l-poplu Malti kellu jgħaddi minn dan kollu.

Għalhekk huwa importanti li aħna qegħdin hawnhekk illum, sabiex l-istorja tiggwidana kif għandna dejjem nagħmlu l-affarijiet aħjar, kif għandna nkunu rappreżentanti aħjar tal-poplu tagħna. Il-poplu Malti jrid jara tmexxija demokratika fejn tingħad il-verità u fejn ikun hemm trasparenza fil-makkinarju leġiżlattiv. Il-ħidma tagħna trid tkun dejjem miftuħa u jien illum ninsab sodisfatt li matul din is-sena għamilna passi importanti lejn din id-direzzjoni. Kien pass importanti meta fl-4 ta' Mejju, wara li mxejna lejn binja ġdida mgħammra b'faċilitajiet moderni li ppermettew lill-Parlament jaħdem b'mod aktar trasparenti, is-seduti parlamentari bdew jiġu trasmessi b'mod viżiv u dirett fuq is-sit elettroniku tal-Parlament u fuq stazzjon tat-televiżjoni.

Dan kien pass importanti, imma mhux biżżejjed. Issa rridu naraw li l-Parlament ikollu l-istazzjon tat-televiżjoni *free-to-air* tiegħu, u dan sabiex dawk in-nies li jridu jsegwu – bi dritt – id-demokrazija parlamentari tiffunzjona b'mod ħaj, ma jkunux jiddependu fuq jekk għandhomx abbonament ma' xi kumpanija lokali. Għalhekk, il-*Parliamentary TV Channel* irid ikun disponibbli wkoll *free-to-air* u dan għaliex ma nistgħux nikkondizzjonaw dan id-dritt li għandu jkollu kull min irid isegwi d-demokrazija parlamentari f'pajjiżna. L-infrastruttura qiegħda hemm; il-*platform* tal-*free-to-air* li huwa operat mis-sistema tal-GO, qiegħed hemm; hemm kanal televiżiv disponibbli; u allura qiegħed ngħid li dan għandu minnufih jingħata lil din l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż sabiex ikompli jissaħħaħ il-livell ta'

trasparenza fid-demokrazija parlamentari f'pajjiżna. Għaldaqstant inħeġġeġ lill-awtoritajiet biex din il-faċilità li l-poplu, nerġa' ngħid, għandu jkollu bi dritt, tingħata kemm jista' jkun malajr.

Is-sena l-oħra, waqt din l-attività, kont semmejt li fil-21 ta' Mejju 2014, proprju l-għada li tressaq u ġie approvat l-Ewwel Qari tal-Abbozz ta' Liġi dwar l-i*Standards* fil-Ħajja Pubblika, is-Sedja kienet qiegħdet fuq il-Mejda tal-Kamra rapport dwar l-awtonomija amministrattiva tal-Parlament li ġie mħejji minn kummissjoni interna li ħtart jien stess fis-16 ta' April 2014. Flimkien ma' dak ir-rapport kien ġie mqiegħed ukoll Abbozz ta' Liġi dwar is-Servizz Parlamentari bil-ħsieb li dan id-dokument iservi ta' bażi għal diskussjoni dwar att leġiżlattiv li jġib fis-seħħ l-awtonomija amministrattiva sħiħa tal-Parlament Malti. Kemm l-Abbozz ta' Liġi dwar is-Servizz Parlamentari kif ukoll l-Abbozz ta' Liġi dwar l-i*Standards* fil-Ħajja Pubblika huma imperattivi, biex ngħid hekk, biex l-istituzzjoni tal-Parlament tkompli timxi 'l quddiem. Hemm bżonn li nkomplu naħdmu sabiex insaħħu aktar il-kredibilità tagħna l-parlamentari; dan għaliex il-kredibilità ta' din l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż hija riflessjoni tal-kredibilità ta' kull wieħed u waħda minna.

Hawnhekk nixtieq ngħid li dan il-Parlament ma qagħadx lura milli fuq din il-materja ta' trasparenza u kontabilità anke jipparteċipa b'mod sħiħ f'laqgħat importanti barra minn Malta. Qiegħed nirreferi għas-66 sessjoni plenarja tal-GRECO - il-Grupp ta' Stati kontra l-Korruzzjoni fi ħdan il-Kunsill tal-Ewropa - li jien ipparteċipajt fiha b'mod dirett, fejn bl-assistenza tal-Avukat Ġenerali, Dr Peter Grech u d-Deputat Avukat Ġenerali, Dr Donatella Frendo Dimech, kelli l-okkażjoni nirrispondi għal numru ta' domandi kif ukoll nara x'miżuri jistgħu jittieħdu dwar prevenzjoni ta' kull tip ta' korruzzjoni f'dak li għandu x'jaqsam ma' Membri Parlamentari.

Matul din is-sena s-Sedja kkontribwixxiet ukoll f'konferenza li trattat il-materja ta' kif il-Commonwealth jista' jibqa' relevanti fiż-żmenijiet tal-lum. F'dan ir-rigward, f'diskors li jien għamilt f'attività li nżammet fil-Parlament Ingliż fl-4 ta' Frar ta' din is-sena, għedt hekk:

> *"As part of a wider Commonwealth reform, to which I will return shortly, I feel that for this organization to be a true promoter and guardian of the rights of its citizens as set out in the Harare Declaration, it requires a centralized organ responsable for ensuring the respect of these set of core values across all its territories. Two models come to my mind namely:*
>
> > *One based on the United Nations Human Rights Council which would be responsible for strengthening the promotion and protection of human rights in the member countries and for addressing situations of human rights violations and make recommendations on them; or*
> >
> > *based on the Council of European Court of Human Rights, with which individuals or group of individuals could lodge their complaints against Member States on breaches of Human Rights issues not satisfactorily resolved in the home country."*

Dan huwa eżempju wieħed ċar ta' kif il-Parlament Malti jwassal il-vuċi taċ-ċittadini f'fora internazzjonali bil-għan li jkunu mistħarrġa mekkaniżmi li permezz tagħhom jissaħħaħ id-dritt taċ-ċittadini għal rimedju.

Hemm ħafna x'wieħed jagħmel biex dejjem itejjeb il-livell ta' trasparenza u l-kontabilità ta' kull wieħed u waħda minna lejn il-poplu li nirrappreżentaw. Pereżempju, naħseb li wasal iż-żmien li nindirizzaw il-kwestjoni ta' meta ċittadin iħossu aggravat b'dak li jintqal fil-konfront tiegħu fil-Parlament, u f'dan ir-rigward ngħid illi wasal iż-żmien li jkun hemm mekkaniżmu li jagħti dritt għal rimedju lill-istess ċittadin. Ovvjament dan irid isir mingħajr ma nnaqqsu d-dritt u l-privileġġ li jgawdi Membru Parlamentari fil-Kamra, għaliex dan il-privileġġ qiegħed hemm biex Membru Parlamentari jkun jista' jitkellem mingħajr biża'. Min-naħa l-oħra rridu naraw li ma jkunx hemm abbuż minn dan il-privileġġ f'din l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż, u f'dan ir-rigward naħseb li wasal iż-żmien li nibdew inħarsu lejn mudelli li jindirizzaw din il-kwestjoni. Barra minn hekk, fl-eżerċizzju li għaddej biex nirrevedu l-Ordnijiet Permanenti tal-Kamra, għandna nagħtu kas li ndaħħlu regolamenti li jagħtu aktar dinjità lil dan il-Parlament, anke fil-mod ta' kif kull Membru jindirizza lill-Kamra.

Bil-mixja tal-Parlament lejn il-binja l-ġdida, għamilna pass 'il quddiem f'dik li hija relazzjoni bejn il-Parlament u l-pubbliku. Dan għaliex filwaqt li qed niltaqgħu ma' nies minn kull qasam tal-ħajja li qed jiġu jżuru din il-binja, xogħol il-perit rinomat Renzo Piano, qed nieħdu l-opportunità sabiex nispjegawlhom x'xogħol isir mir-rappreżentanti tagħhom, kemm fil-plenarju kif ukoll fil-kumitati tal-Kamra. Qed inħajru nies minn kull settur tas-soċjetà biex jersqu lejn il-Parlament anke permezz tal-esibizzjonijiet li qed jittellgħu f'din il-binja. Fil-fatt l-ewwel esibizzjoni - li għadha għaddejja - ġiet imtellgħa mir-residenti tal-Faċilità Korrettiva ta' Kordin. L-għan li ttellgħet proprju din l-esibizzjoni kien kemm bħala sinjal li l-binja tal-Parlament hija miftuħa għal kulħadd, kif ukoll bħala messaġġ lill-istess ħabsin li huma għadhom jifformaw parti mis-soċjetà.

Matul din il-ġimgħa l-Parlament ta l-kontribuzzjoni tiegħu wkoll fil-ħidma interparlamentari għaliex flimkien mal-Fergħa tar-Renju Unit tal-Assoċjazzjoni Parlamentari tal-Commonwealth organizza f'Malta l-*5th Westminster Workshop* għall-kumitati tal-kontijiet pubbliċi tal-Commonwealth bit-tema *Effective, Independent & Transparent Public Accounts Committees for Robust Public Financial Oversight*. Ta' min wieħed jgħid din kienet l-ewwel darba li dan il-*Workshop* inżamm barra r-Renju Unit. It-tema tittratta funzjoni u rwol importanti ħafna ta' parlament f'pajjiż demokratiku, jiġifieri dak ta' skrutinju tal-ħidma tal-Eżekuttiv, speċifikament f'dak li għandu x'jaqsam mal-finanzi tal-gvern. Matul l-istess *Workshop* ġiet istitwita l-CAPAC (il-Commonwealth Association of Public Accounts Committees) li ħarġet minn riżoluzzjoni tal-Commonwealth Heads of Government tal-2013 li ssejjaħ għal tisħiħ tal-kumitati dwar il-kontijiet pubbliċi fil-Commonwealth bħala rikonoxximent tal-importanza tal-governanza tajba f'demokrazija.

Imxejna ħafna, iżda baqa' ħafna wkoll x'nistgħu nagħmlu. M'għandniex naqtgħu qalbna; irridu nkomplu nfittxu kif nistgħu nwettqu ħidmietna dejjem b'mod aħjar. Kull wieħed u

waħda minna li qegħdin fil-Parlament u kull min ħadem f'din l-istituzzjoni, għandu d-dmir li jibqa' jagħti l-kontribut tiegħu sabiex il-Parlament Malti jindirizza t-tamiet u l-aspettattivi li dejjem qed jikbru, tal-poplu Malti kollu.